SOCIALNÄMNDEN 2012-06-12
PROTOKOLLSUTDRAG

STOCKHOLMS STAD
Kommunstyrelsen
Registraturet
Ink. 2012 -06- 25
Dnr: 325-1035/2012
Till:

Justerat 2012-06-18
Anna König Jerlmyr och Roger Mogert

§ 16
Stockholms stads program för stöd till anhöriga 2012 - 2016
Dnr 3.1-0198/2012

Socialnämndens beslut

1. Socialnämnden godkänner förslaget till program för stöd till personer som vårdar eller stödjer närstående.

2. Programmet ersätter "Anhörig/närståendepolicyn för Stockholms stads äldreomsorg" som beslutades i kommunfullmäktige 21 juni 2010.

3. Socialnämnden överlämnar programmet till kommunstyrelsen.

Ärendet
Stödet till anhöriga som vårdar en närstående förtydligades 2009 i socialtjänstlagen. I lagen står att socialnämnden ska erbjuda stöd för att underlätta för personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående som har funktionshinder. Hittills har stödet huvudsakligen riktats till anhöriga till äldre personer, men intentionen med den skärpta lagstiftningen är att anhörigstödet ska vidgas och omfatta hela målgruppen. Socialförvaltningen och äldreförvaltningen har därför utarbetat ett gemensamt förslag till program för stöd till anhöriga som vårdar personer som är både över och under 65 år.

I regeringens proposition som föregick lagändringen framhålls vikten av att förebygga att den anhöriga själv blir fysiskt och psykiskt utsliten. Det betonas att den anhöriga ska ha möjlighet att ansöka om stöd för egen del. Programförslaget omfattar socialtjänstens hela verksamhet, dvs. äldreomsorgen, omsorgen om personer med funktionsnedsättning, individ- och familjeomsorgen samt verksamheter enligt LSS (lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade).

Socialförvaltningen och äldreförvaltningen föreslår att programmet för stöd till anhöriga ska gälla till och med 2016. Inför revidering av programmet ska en utvärdering göras.

Förvaltningen hade redovisat ärendet i ett tjänsteutlåtande daterat 15 maj 2012.

Förslag till beslut
Ordföranden Anna König Jerlmyr m.fl. (M), ledamoten Ann-Katrin Åslund (FP), ledamoten Ewa Samuelsson (KD), vice ordföranden Roger Mogert m.fl. (S) och

tjänstgörande ersättaren Jackie Nylander (V) föreslog att nämnden skulle besluta enligt förvaltningens förslag till beslut.

Ledamoten Stefan Nilsson m.fl. (MP) framlade ett annat förslag till beslut och föreslog att nämnden skulle besluta enligt detta förslag.

Beslutsgång
Ordföranden ställde förslagen till beslut mot varandra.

Nämnden beslutade utan omröstning enligt ordföranden Anna König Jerlmyr m.fl. (M), ledamoten Ann-Katrin Åslund (FP), ledamoten Ewa Samuelsson (KD), vice ordföranden Roger Mogert m.fl. (S) och tjänstgörande ersättaren Jackie Nylander (V) förslag till beslut.

Reservation
Ledamoten Stefan Nilsson m.fl. (MP) reserverade sig mot nämndens beslut enligt följande.

Socialnämnden beslutar att godkänna förslaget till program för stöd till personer som vårdar eller stödjer närstående med tillägg enligt vad som anförs nedan.

Många av intresse- och idéburna organisationer är direkt eller indirekt anhörigstödjande verksamheter. Organisationsstödet är därmed av största vikt och en förutsättning för att organisationerna ska kunna verka optimalt och samverka med kommunen för de anhörigas bästa.

Mångfald behöver särskilt beaktas, till exempel är det viktigt att det finns organisationer som riktar sig till människor med olika etnicitet. Anhöriga vänder sig till olika organisationer för olika typ av stöd.

Angeläget är också att staden och stadsdelsförvaltningarna kontinuerligt efterfrågar och tar tillvara organisationernas erfarenhet av brister i stöd och handläggning för förbättrade insatser. Den preventiva ansatsen behöver särskilt betonas inte bara när det gäller insatser i förhållande till den enskilde, utan även när det gäller relationen till den idéburna sektorn. Den överenskommelse som nyligen antagits mellan Stockholms stad och den idéburna sektorn behöver i högsta grad få bäring på Stockholms program för stöd till anhöriga 2012 – 2016, vilket behöver läggas till.

Särskilt uttalande
Ordföranden Anna König Jerlmyr m.fl. (M), ledamoten Ann-Katrin Åslund (FP) och ledamoten Ewa Samuelsson (KD) lämnade följande särskilda uttalande.

Likväl som Stockholms stad ska ge en god vård och omsorg för sina invånare ska stöd ges till anhöriga till en närstående som har funktionsnedsättning eller långvarig sjukdom. Tidigare var anhörigstödet mest fokuserat mot anhöriga inom äldre-

omsorgen, varför Alliansen gav ett budgetuppdrag att arbeta fram ett program som även omfattar stöd till anhöriga till personer med funktionsnedsättning och långvarig sjukdom oavsett ålder.

Behov av stöd kan se olika ut beroende på omständigheterna och det är därför bra att staden lägger vikt på att erbjuda olika typer av insatser anpassade efter den enskilde individens situation. Vi välkomnar att programmet fokuserar på att anhöriga möts av respekt och ges ett erkännande för det arbete som de gör.

Det är viktigt att säkerställa att information om stöd till anhöriga finns lättillängligt och är enkelt att ta till sig samt att medarbetare är väl informerade om anhörigas rätt till stöd. Under 2011 genomfördes olika insatser för att stärka kunskap och uppbyggnad av stöd till anhöriga i Stockholms stad.

Vid protokollet

Lisbeth Westerlund
sekreterare

SOCIALFÖRVALTNINGEN
ÄLDREFÖRVALTNINGEN

GEMENSAMT
TJÄNSTEUTLÅTANDE
SON DNR 3.1-098/2012
ÄN DNR 070303-159/2012
SID 1 (7)
2012-05-15

Handläggare:
Pia Modin
tfn 08-508 25 618
Lotta Burenius
tfn 08 -508 36 202

Till
Socialnämnden
Äldrenämnden

Stockholms stads program för stöd till anhöriga 2012 -2016

(1 bilaga)

Förvaltningens förslag till beslut

1. Nämnden godkänner förslaget till program för stöd till personer som vårdar eller stödjer närstående.

2. Programmet ersätter "Anhörig/närståendepolicyn för Stockholms stads äldreomsorg" som beslutades i kommunfullmäktige 2010-06-21.

3. Nämnden överlämnar programmet till kommunstyrelsen.

Gillis Hammar
Förvaltningschef
Socialförvaltningen

Eva Frunk-Lind
Förvaltningschef
Äldreförvaltningen

Sammanfattning

Stödet till anhöriga som vårdar en närstående förtydligades 2009 i socialtjänstlagen. I lagen står att socialnämnden *ska* erbjuda stöd för att underlätta för personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående som har funktionshinder. Hittills har stödet huvudsakligen riktats till anhöriga till äldre personer, men intentionen med den skärpta lagstiftningen är att anhörigstödet ska vidgas och omfatta hela målgruppen. Socialförvaltningen och äldreförvaltningen har därför utarbetat ett gemensamt förslag till program för stöd till anhöriga som vårdar personer som är både över och under 65 år.

I regeringens proposition som föregick lagändringen framhålls vikten av att förebygga att den anhöriga själv blir fysiskt och psykiskt utsliten. Det betonas att den anhöriga ska ha möjlighet att ansöka om stöd för egen del. Programförslaget omfattar socialtjänstens hela verksamhet, d.v.s äldreomsorgen, omsorgen om personer med funktionsnedsättning, individ- och familjeomsorgen samt verksamheter enligt LSS (lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade).

Socialförvaltningen och äldreförvaltningen föreslår att programmet för stöd till anhöriga ska gälla till och med 2016. Inför revidering av programmet ska en utvärdering göras.

Bakgrund – regeringens prop. 2008/09:82

Den 1 juli 2009 gjordes en ändring i 5 kap. 10 § socialtjänstlagen (2001:453) SoL som innebär ett förtydligande av lagstiftningen. Bestämmelsen lyder:

> *Socialnämnden ska erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående som har funktionshinder.*

I regeringens proposition[1] som föregick lagändringen framhålls att det behövs ett nytt perspektiv i fråga om det stöd som ges de anhöriga och andra personer som vårdar eller stödjer en närstående. Ett perspektiv som utgår från de anhörigas eller andra personers grundläggande betydelse för att ge vård eller stöd till sina närstående som är långvarigt sjuka, äldre eller personer som har en funktionsnedsättning.

Regeringen tydliggör att socialnämnden *ska* erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar eller stödjer närstående. En tydligare reglering motiveras av nödvändigheten av att ge anhöriga eller andra personer ett stöd och ett erkännande för det arbete som de utför. Det är vidare angeläget att förebygga att den anhöriga eller annan person själv blir fysiskt och psykiskt utsliten. Den preventiva ansatsen måste vara en utgångspunkt för ett tydligare stöd till de personer som vårdar eller stödjer närstående. Regeringen anser att stödet måste kännetecknas av individualisering, flexibilitet och kvalitet. Det bästa stödet till personer som vårdar närstående är att de bemöts med erkännande, respekt och delaktighet.

Anhörigomsorg förknippas ofta med gamla makar som stöttar varandra, men det finns också många yrkesverksamma mitt i livet som hjälper äldre, sin make eller barn. I och med att allt mer vård och stöd numera sker i öppenvård, som möjliggör för fler att bo hemma, har många anhöriga fått ett ökat ansvar.

---

[1] Stöd till personer som vårdar eller stödjer närstående (prop. 2008/09:82 s. 12)

Stöd till anhöriga kan ges indirekt eller direkt. Indirekt stöd utgörs av de riktade insatser som gäller den närstående, som även kan ses som ett stöd till den anhöriga. Det kan för den närstående handla om att vistas på korttidsvård eller korttidsboende, dagvård eller dagverksamhet samt att anhöriga m.fl. får avlösning i hemmet. Det viktigaste stödet för många anhöriga är att den närstående får de insatser hon/han behöver.

Direkt stöd är insatser som riktar sig till den anhöriga för egen del. Insatser kan erbjudas i form av service, som är tillgänglig för alla utan föregående behovsbedömning. Den anhöriga har även rätt att för egen del ansöka om sådant bistånd som kräver en behovsbedömning. En sådan ansökan ska handläggas som vilken annan ansökan om bistånd som helst och ske utifrån den sökandes behov. Regeringen anger som exempel på sådant bistånd stödjande kontakter med handläggare inom socialtjänsten och deltagande i anhöriggrupper.

Det är viktigt att socialtjänsten samverkar med anhöriga eller andra personer som vårdar eller stödjer närstående. Deras synpunkter ska beaktas både vid biståndsbedömningen och vid utförandet av en insats, dock under förutsättning att den närstående samtycker till detta.

Samverkan mellan huvudmännen måste utvecklas för att ge anhöriga eller andra personer som vårdar eller stödjer närstående bästa möjliga stöd.

Länk till regeringens proposition 2008/09:82:
http://www.regeringen.se/content/1/c6/12/15/24/af30ba9e.pdf

Ärendet

Utifrån den skärpta bestämmelsen i socialtjänstlagen och regeringens proposition fick socialnämnden i budget 2011 i uppdrag att ta fram en anhörigpolicy. Staden har sedan 2010-06-21 haft en anhörig/närståendepolicy för äldreomsorgen, vilken omfattar alla som vårdar eller stödjer en person som är 65 år eller äldre. Motsvarande dokument finns ej beträffande de som vårdar en person under 65 år.

Äldreförvaltningen föreslår att Anhörig/närståendepolicyn för Stockholms stads äldreomsorg[2] som beslutades av kommunfullmäktige juni 2010 ska ersättas med Stockholms stads program för stöd till anhöriga.

Socialförvaltningen och äldreförvaltningen har utarbetat ett gemensamt förslag till program, som omfattar personer som vårdar och stödjer närstående som är såväl över som under 65 år. Programmet fokuserar på vilka aktiviteter staden ska vidta

[2] Anhörig/närståendepolicyn för Stockholms stads äldreomsorg ÄN DNR 105-255/2009
KF Utlåtande 2010:61 RVI DNR 327-194/2010

dels på en generell nivå, dels för att ge direkt stöd till de personer som vårdar eller stödjer en närstående. Fortsättningsvis benämns målgruppen "anhöriga".

Förslaget till Stockholms stads program för stöd till anhöriga bifogas.

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor i samarbete med äldreförvaltningen.

Socialnämndens funktionshinderråd har behandlat ärendet vid sammanträde den 7 juni 2012.

Kommunstyrelsens pensionärsråd och äldrenämndens råd för funktionshinderfrågor har tagit del av ärendet den 5 juni 2012. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet på sammanträdet den 7 juni 2012.

Förvaltningarnas synpunkter och förslag

Stockholms stad har i likhet med de flesta kommuner i landet utvecklat stödet till anhöriga. Merparten av detta stöd har dock riktats till anhöriga till äldre personer, trots att målgruppen hela tiden har varit anhöriga till långvarigt sjuka eller äldre eller personer med funktionsnedsättning. Intentionen med den skärpta lagstiftningen är att anhörigstödet ska vidgas och omfatta hela målgruppen

Riksdagen har avsatt särskilda medel för genomförandet av den ändrade bestämmelsen. Socialnämnden har under 2011 genomfört olika insatser för att stärka stadsdelsförvaltningarna i deras uppbyggnad av stöd till anhöriga. Fyra halvdagsutbildningar har genomförts för chefer och handläggare inom verksamhetsområdena individ- och familjeomsorg, funktionsnedsättning och äldreomsorg. Anhörigkonsulenter och andra som ska utreda hur behovet av anhörigstöd ska tillgodoses i stadsdelsnämnderna har genomgått en processinriktad utbildning.

Socialförvaltningen och äldreförvaltningen har utarbetat ett förslag till gemensamt program, som gäller alla anhöriga och andra som vårdar eller stödjer närstående, oavsett om de närstående är över eller under 65 år. Barn och ungdomar räknas inte som anhöriga som frivilligt vårdar och stödjer föräldrar eller annan närstående person. Behoven hos de personer som vårdar en närstående kan se olika ut, beroende på om de är i yrkesverksam ålder eller ej. Det är därför viktigt att staden kan erbjuda olika typer av insatser. Förvaltningarna anser i likhet med vad som framhålls i propositionen att det viktigaste stödet till de som vårdar eller stödjer en närstående är dels att de bemöts med erkännande och respekt, dels att den närstående får adekvata insatser av hög kvalitet.

Äldre kvinnor eller män som vårdar närstående ser sig inte alltid som en grupp som är i behov av socialtjänstens insatser. Äldre personer ger också stöd till vuxna barn eller barnbarn och kan behöva stöd från andra delar av socialtjänsten än äldreomsorgen. Samtidigt är det även många yngre och/eller yrkesverksamma som ger stöd och hjälp till närstående och som kan behöva stöd från äldreomsorgen. I äldrenämndens anhörigenkät för 2011 var 29 % under 62 år vilket också gör att insatser behöver utformas så att anhöriga kan kombinera förvärvsarbete och omsorg om en närstående.

Redan innan den förstärkta lagstiftningen trädde i kraft hade den anhöriga möjlighet att ansöka om stöd för egen del. Denna rätt betonas i propositionen. Inom staden finns hittills liten erfarenhet av behovsprövat stöd till anhöriga. Få anhöriga har ansökt om stöd för egen del. Den anhöriga ska ansöka om stöd i den stadsdelsnämnd/kommun där hon/han själv bor. Om insatsen berör den närstående (t.ex. avlösning) måste den närstående samtycka till detta, liksom den kommun som ska utföra insatsen.

Varje stadsdelsnämnd måste utforma organisationen på ett sådant sätt att de kan tillgodose de anhörigas behov av stöd. Det måste vara tydligt till vem/vart de anhöriga ska vända sig för att få stöd för egen del – det ska finnas en tydlig ingång till socialtjänsten. Anhörigas behov av stöd ska uppmärksammas när deras närstående ansöker om stöd och insatser hos socialtjänsten eller om deras närstående av andra skäl har kontakt med socialtjänsten. Stadsdelsnämnderna ska även ge stöd till anhöriga som tillhör stadsdelsnämnden, men som hjälper en närstående som bor i en annan kommun.

Det är viktigt att samverkan mellan landstinget och kommunen utvecklas för att ge anhöriga bästa möjliga stöd. Väl fungerande rutiner krävs för informationsöverföring, vårdplanering och kvalitetssystem som omfattar hela vårdkedjan och som bygger på den enskildes medverkan. T.ex. kan sjukvårdens personal förmedla kontakt mellan den anhöriga och den som samordnar anhörigstödet i kommunen/stadsdelsnämnden. En försvårande faktor för samverkan mellan landsting och kommun/stadsdelsnämnd är när den anhöriga och den närstående bor i olika delar av Sverige. Förvaltningen föreslår att frågan aktualiseras i den samverkansgrupp som finns mellan staden och Stockholms läns landsting.

Frivilligorganisationerna bedriver ett mycket viktigt arbete när det gäller stöd till anhöriga. Såväl socialnämnden som äldrenämnden och stadsdelsnämnderna ger stöd till frivilligorganisationer. Socialnämnden stödjer exempelvis Demensföreningen och Afasiföreningen, som bl.a. har anhöriggrupper samt ger öppna föreläsningar om sjukdomen. Äldrenämnden stödjer under 2012 Demensförbundets projekt Lundagårdsgruppen, som dels har grupper för personer som nyligen fått en demensdiagnos, dels ger stöd till deras anhöriga. Stadsdelsnämnderna bör utveckla samarbetet med frivilligorganisationer, t.ex. kan de gemensamt genomföra riktade

utbildningar samt ordna mötesplatser för anhöriga. På stadens hemsida om anhörigstöd bör länkar anges till relevanta organisationer

Internet har för många blivit ett självklart redskap för att söka information och stöd. Idag finns några olika webbaserade verktyg, som ger anhöriga möjlighet att få råd och stöd samt att nätverka med andra i liknande situation. Ett exempel på detta utgör "Gapet", till vilket för närvarande ett 30-tal kommuner och stadsdelsnämnder är anslutna, bl.a. Södermalms stadsdelsnämnd samt Malmös samtliga stadsdelsnämnder. För att anhöriga ska få tillgång till stödet måste kommunen/stadsdelsnämnden betala en årsavgift baserad på antal medborgare i kommunen. Förvaltningen föreslår att staden undersöker förutsättningarna för att kunna erbjuda anhöriga ett webbaserat verktyg för råd, stöd och information.

Medarbetarna inom stadens socialtjänst måste på olika sätt medvetandegöras om att anhöriga har rätt till stöd. Eftersom det är en bestämmelse i socialtjänstlagen kan detta ske t.ex. i samband med de utbildningar som regelbundet sker om socialtjänstlagen och riktlinjer. Relevanta riktlinjer som rör socialtjänstens arbete ska kompletteras med frågan om anhörigstöd, såvida de inte redan innehåller ett sådant avsnitt.

En kontinuerlig uppföljning av programmet ska ske i ILS. Därutöver bör en utvärdering göras av hur många personer som fått stöd för egen del, vilken typ av stöd de erhållit samt hur nöjda de är med det stöd de fått. En sådan utvärdering görs förslagsvis efter år 2015 och kan ligga till grund för ett reviderat program.

Förvaltningarnas förslag

Socialförvaltningen och äldreförvaltningen föreslår sammanfattningsvis att

- programmet för stöd till anhöriga ska gälla till och med år 2016
- kontinuerliga uppföljningar görs i ILS
- en utvärdering av stödet till anhöriga görs vid utgången av 2015
- relevanta riktlinjer som rör socialtjänstens arbete kompletteras med frågan om anhörigstöd
- staden undersöker förutsättningarna för att kunna erbjuda anhöriga ett webbaserat verktyg för råd, stöd och information.
- frågan om stöd till anhöriga aktualiseras i den samverkansgrupp som finns mellan staden och Stockholms läns landsting.
- verksamhetsstödet utvecklas gällande dokumentation och statistik för anhörigstöd

Förvaltningarna föreslår att förslaget till program för anhörigstöd godkänns. En vidareutveckling av programmet kan ske när resultaten av uppföljningar och utvärderingar är tillgängliga.

Bilaga

1. Program för stöd till anhöriga 2012 - 2016

SoN dnr 3.1-098/2012
ÄN dnr 070303-159/2012

Stockholms stad program för stöd till anhöriga 2012 - 2016

Förslag maj 2012

SOCIALFÖRVALTNINGEN
ÄLDREFÖRVALTNINGEN

STOCKHOLMS STAD

Inledning

Många anhöriga utför ett omfattande och viktigt arbete för att vårda och stödja en närstående som är långvarigt sjuk, äldre eller som har en funktionsnedsättning. I och med att allt mer vård och stöd numera sker i öppenvård, vilket möjliggör för fler att bo hemma, har många anhöriga fått ett ökat ansvar. Regeringen tydliggör i prop. 2008/09:82[1] att socialnämnden ska erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar eller stödjer närstående och en starkare skrivning infördes 2009 i socialtjänstlagen.

En tydligare reglering motiveras av nödvändigheten av att ge anhöriga eller andra personer ett stöd och att bemöta dem med erkännande, respekt och delaktighet. Det behövs ett nytt perspektiv i fråga om det stöd som ges de anhöriga och andra personer som vårdar eller stödjer en närstående. Ett perspektiv som utgår från de anhörigas eller andra personers grundläggande betydelse för att ge vård eller stöd till närstående personer. Det ska finnas en preventiv ansats i stödet, för att förebygga att den anhöriga eller annan person själv blir fysiskt och psykiskt utsliten.

Anhörigstöd förknippas ofta med gamla makar som stöttar varandra, men det finns också många yrkesverksamma mitt i livet som hjälper äldre, sin make eller barn.

Frivilligorganisationerna är en mycket viktig samarbetspartner när det gäller stöd till anhöriga. Så även landstinget, som ofta möter den anhöriga i ett tidigt skede.

Ett styrdokument för socialtjänsten

Den 1 juli 2009 gjordes en ändring i 5 kap. 10 § socialtjänstlagen (2001:453) SoL som innebär ett förtydligande av lagstiftningen. Bestämmelsen lyder:

> **Personer som vårdar eller stödjer närstående**
> *Socialnämnden ska erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående som har funktionshinder.*

Bestämmelsen omfattar socialtjänstens hela verksamhet, d.v.s äldreomsorgen, omsorgen om personer med funktionsnedsättning, individ- och familjeomsorgen samt verksamheter enligt LSS (lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade) Anställda har skyldighet att uppmärksamma anhörigas behov av stöd och att erbjuda stöd.

Stockholms stads program för stöd till anhöriga är ett styrdokument för äldrenämnden, stadsdelsnämnderna och socialnämnden och ska så långt som möjligt tillämpas i uppdrag som staden ger andra organisationer. Programmet syftar till att uppnå likställighet i staden. Personer som vårdar eller stödjer närstående ska få likvärdiga insatser oavsett var i staden de bor.

Programmet ska följas upp i ILS-webben.

---

[1] Stöd till personer som vårdar eller stödjer närstående (prop. 2008/09:82 s. 12)

Definitioner

Begreppen anhörig och närstående definieras som följer. [2]

Närstående: den person som tar emot omsorg, vård och stöd.

Anhörig eller annan person: den som ger insatser till en närstående. Annan person är någon utanför familjekretsen, t.ex. en vän eller granne.

Barn och ungdomar räknas inte som anhöriga som frivilligt vårdar och stödjer föräldrar eller annan närstående person. Barns och ungdomars behov tillgodoses av annat stöd enligt socialtjänstlagen.

Målgrupp

Personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående som har funktionsnedsättning.

Målgruppen utgörs av vuxna anhöriga. Personen avgör själv om han/hon hör till målgruppen.

Målgruppen benämns fortsättningsvis "anhöriga".

Syftet med anhörigstöd

Personer som vårdar eller stödjer en närstående har en bra livssituation och en god fysisk och psykisk hälsa.

Mål

1. Anhöriga känner sig bemötta med respekt och som en kompetent samarbetspartner i den verksamhet som den närstående har kontakt med.

2. Anhöriga har stöd för egen del för att förebygga ohälsa och minska den fysiska och psykiska belastningen.

3. Anhöriga har kunskap om sina rättigheter.

4. Anhöriga har kunskap om den närståendes rättigheter.

Aktiviteter för att uppnå målen

Indirekt stöd

Det viktigaste stödet för många anhöriga är att den närstående får de insatser hon/han behöver.

---

[2] Stöd till personer som vårdar eller stödjer närstående (prop. 2008/09:82 s. 12)

Indirekt stöd utgörs av insatser som gäller den närstående och som även kan ses som ett stöd till den anhöriga. I socialtjänstlagen, SoL, och i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, finns olika former av insatser som riktar sig till den närstående och samtidigt utgör en viktig del av den hjälp och avlastning som den anhöriga kan behöva. Det kan handla om ledsagning, avlösning i hemmet, hemtjänst, dagverksamhet, boendestöd samt korttidsboende och korttidsvistelse. I dokumentationen ska anges att insatsen ges som *anhörigstöd* för avlastning och för att underlätta för den närståendes anhöriga i vardagen.

Direkt stöd

Insatser kan erbjudas i form av dels service och information som är tillgänglig för alla, dels individuella insatser som föregås av behovsbedömning enligt 4 kap. 1 § SoL. Individuella insatser är sådana som riktas direkt till den anhöriga och är utformade efter den anhörigas individuella och specifika behov och som inte kan tillgodoses på annat sätt.

Ansökan om insats för egen del gör den anhöriga i den stadsdelsnämnd/kommun där hon/han bor, inte i den närståendes kommun. Om insatsen berör den närstående (t.ex. avlösning) måste den närstående samtycka till detta, liksom den stadsdelsnämnd/kommun som ska utföra insatsen.

Aktiviteter

Socialtjänsten ska samverka med anhöriga under utredningen och genomförandet av en insats, under förutsättning att den närstående samtycker till detta.

> *Kommentar:*
> Det viktigaste stödet till anhöriga är dels att de bemöts med erkännande och respekt, dels att den närstående får adekvata insatser av hög kvalitet.

Socialtjänsten ska informera den anhöriga om rätten att ansöka om bistånd för egen del.

> *Kommentar:*
> Det kan t.ex. handla om stödsamtal till den anhöriga. Begreppet stödsamtal behöver definieras eftersom det bara är sådana som socialtjänsten ska erbjuda, inte terapi. Olika former av rekreation och återhämtning kan vara aktuellt.

Socialtjänsten ska på ett tidigt stadium uppmärksamma den anhörigas behov av eget stöd och erbjuda ett vägledande samtal.

> *Kommentar:*
> Ett sådant samtal kan innehålla information om dels vilka rättigheter den anhöriga har för egen del, dels vilka rättigheter den närstående har. Information om tekniska lösningar m.m. för att underlätta vardagen för den anhöriga och dess närstående är också viktig.

Socialtjänsten ska erbjuda anhöriga möjligheter att träffas.

Kommentar:
Genom anhöriggrupper/träffpunkter kan anhöriga erbjudas aktiviteter för avkoppling och återhämtning samt erfarenhetsutbyte.
Anhöriggrupper är den typ av stöd som i olika studier visat bäst resultat. [3]
Denna stödform kan med fördel genomföras i samverkan med frivilliga organisationer.

Socialtjänsten ska i beställning till utförare tydligt ange hur den närstående vill att samverkan med den anhöriga ska ske.

Stadsdelsnämnderna ska utforma organisationen på ett sådant sätt att de tillgodoser de anhörigas behov av stöd.

Kommentar:
Det måste vara tydligt till vem/vart de anhöriga ska vända sig för att få stöd för egen del – det ska finnas en tydlig ingång till socialtjänsten.

Socialtjänsten ska finna former för samverkan med landstinget för att säkerställa att anhörigas behov av stöd uppmärksammas på ett tidigt stadium.

Kommentar:
Väl fungerande rutiner krävs för informationsöverföring, vårdplanering och kvalitetssystem som omfattar hela vårdkedjan och som bygger på den enskildes medverkan.

Socialtjänsten ska samverka med intresseorganisationer för att ge bra stöd till anhöriga.

Kommentar:
Samarbetet kan exempelvis avse anhöriggrupper/träffpunkter och riktade utbildningar till anhöriga om sjukdomar/ funktionsnedsättningar.
På stadens hemsida om anhörigstöd ska länkar anges till relevanta organisationer.T.ex. kan landstingets personal ha som rutin att informera anhöriga om möjligheten att få stöd hos sin kommun/stadsdelsnämnd.

Staden ska informera invånarna om anhörigas rättigheter och vad staden kan erbjuda.

Kommentar:
Informationen sker via stadens ordinarie kommunikationskanaler, både centralt och lokalt. I informationen ska tydligt framgå vart den anhöriga ska vända sig i de olika stadsdelsnämnderna.

---

[3] Stöd till personer som vårdar eller stödjer närstående (prop. 2008/09:82 s. 23)

Staden ska undersöka förutsättningarna för att erbjuda anhöriga ett webbaserat verktyg för råd, stöd och information.

Kommentar:
Internet har för många blivit ett självklart redskap för att söka information och stöd. Anhöriga ges genom ett nätverk möjlighet att få råd och stöd samt att nätverka med andra i liknande situation.

Indikatorer

Följande mått ska användas för att följa upp målen.

- Antal anhöriga som har fått stöd för egen del.
- Vilken typ av stöd har de erhållit.
- Andel anhöriga som uppger att de är nöjda med det stöd de erhållit.

Dokumentation och utvärdering

Staden ska följa anhörigstödet via det integrerade ledningssystemet, ILS, samt utvärdera insatserna vid utgången av år 2015.

Verksamhetsstöd behöver utvecklas för att kunna dokumentera
- när anhöriga ansöker om stöd för egen räkning i form av bistånd enligt socialtjänstlagen.
- insatser enligt SoL eller LSS till den närstående som har till syfte att ge stöd och avkoppling till den anhöriga.

Brukarundersökningar till anhöriga ska göras för att undersöka om de fått ett stöd som svarat mot deras behov och om de i så fall är nöjda med insatserna.

Organisation

Stadsdelsnämnderna ska ha väl fungerande arbetsmetoder och organisation för att kunna möta anhörigas behov och underlätta deras vardag såsom avses med bestämmelserna i socialtjänstlagen. Det måste vara tydligt vart de anhöriga ska vända sig för att få stöd– en tydlig ingång till socialtjänsten.

Stadsdelsnämnderna ska
- uppmärksamma de anhörigas behov av stöd när deras närstående ansöker om stöd och insatser
- ge stöd till anhöriga som tillhör stadsdelsnämnden, men som hjälper en närstående som bor i en annan kommun.

Läshänvisningar

Stöd till personer som vårdar eller stödjer närstående (prop. 2008/09:82 s. 12)
http://www.regeringen.se/content/1/c6/12/15/24/af30ba9e.pdf

Socialstyrelsens Meddelandeblad april 2010: Stöd till anhöriga i form av service eller behovsprövad insats – handläggning och dokumentation.